

COMBI

Communication competences for migrants
and disadvantaged background learners in bilingual work environments

---

ETENEMISSUUNNITELMA KAKSIKIELISILLÄ ALUEILLA TYÖSKENTELEVIEN MAAHANMUUTTAJIEN KIELITÄIDON PARANTAMISEEN

Product of the COMBI project Communication competences for migrants and
disadvantaged background learners in bilingual workplaces

01/11/2016 - 31/08/2019

combiproject.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

COMBI: Cymwyseddau cyfathrebu ar gyfer mewn fudwyr
mewn gweithleoedd dwyieithog

ETENEMISSUUNNITELMA KAKSIKIELISILLÄ ALUEILLA TYÖSKENTELEVIEN MAAHANMUUTTAJIEN KIELITAIDON PARANTAMISEEN

Alberto Biondo - Ana Labaka Usabiaga
- Christina Wagoner - Cor van der Meer - Dario Ferrante - Elina Tuomikoski -
Gwennan Higham - Helene Armentia - Jidde Jacobi
- Johanneke Buning - Jorrit Huizinga - Jutta Kosola - Marit Bijlsma - Petra Elser - Ramzië Krol-Hage - Richt Sterk

COMBI's Advisory Board:
Arantza Lekuona Zabala - Jeroen Darquennes - Kathryn Jones - Kristiina Kuparinen -
Roberta Lo Bianco - Xabier Aierdi Urraza

combiproject.eu

This work is licensed under a Creative
Commons Attribution 4.0 License

**Etenemissuunnitelma
kaksikielisillä alueilla työskentelevien
maahanmuuttajien kielitaidon
parantamiseen**

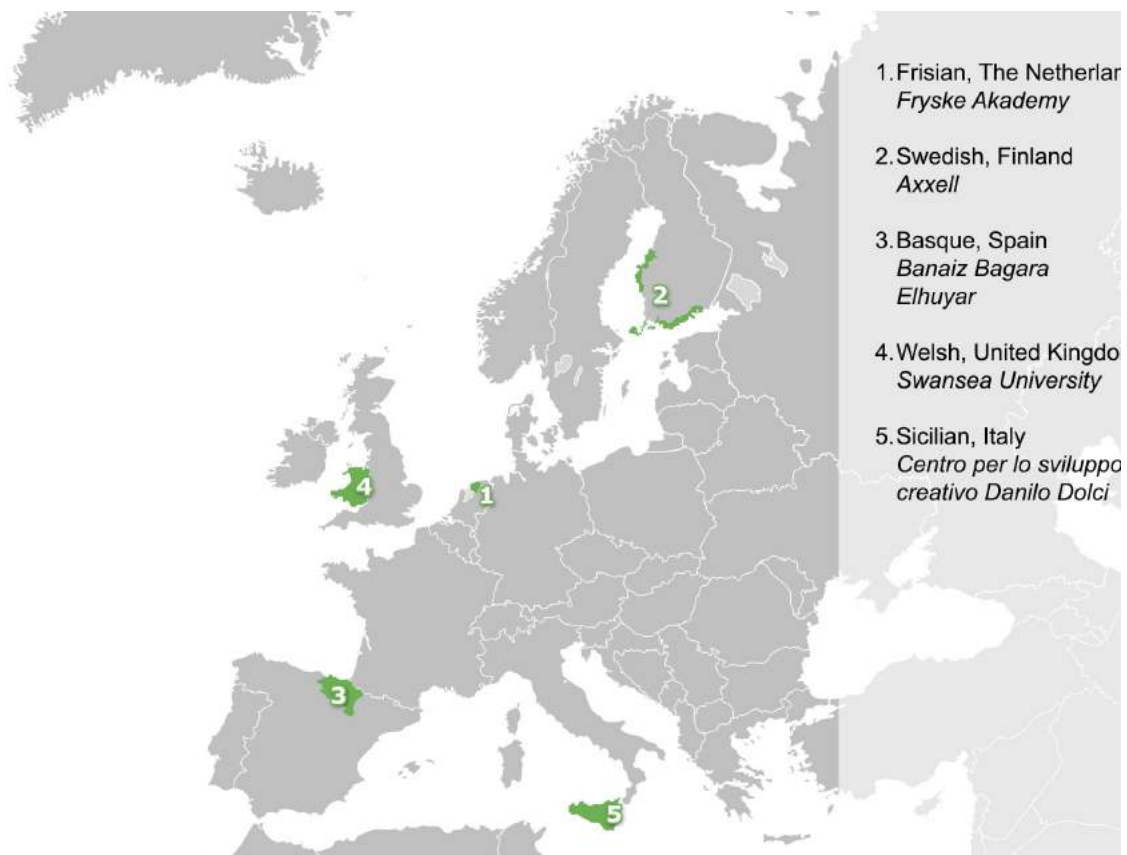
COMBI-projektista

Kaksikielisillä työpaikoilla työskentelevien maahanmuuttajien ja erityistä tukea tarvitsevien kielellinen osaaminen

Erasmus+-rahoitteen COMBI-hankkeen tavoitteena oli kehittää innovatiivinen ja kattava oppimateriaali ja siihen kuuluvat harjoitukset Euroopan kaksikielisillä alueilla työskentelevien maahanmuuttajien kielitaidon kehittämiseen erityisesti sellaisille aloille, joissa vaaditaan kaksikielistä osaamista. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi vanhustenhoito- sekä sosiaali- ja terveysala. COMBI-hankkeen luoman metodin tarkoituksena ei ole saavuttaa täydellisiä kielellisiä taitoja, vaan se pyrkii työpaikalla tarvittavan toiminnallisen kielitaidon kehittämiseen.

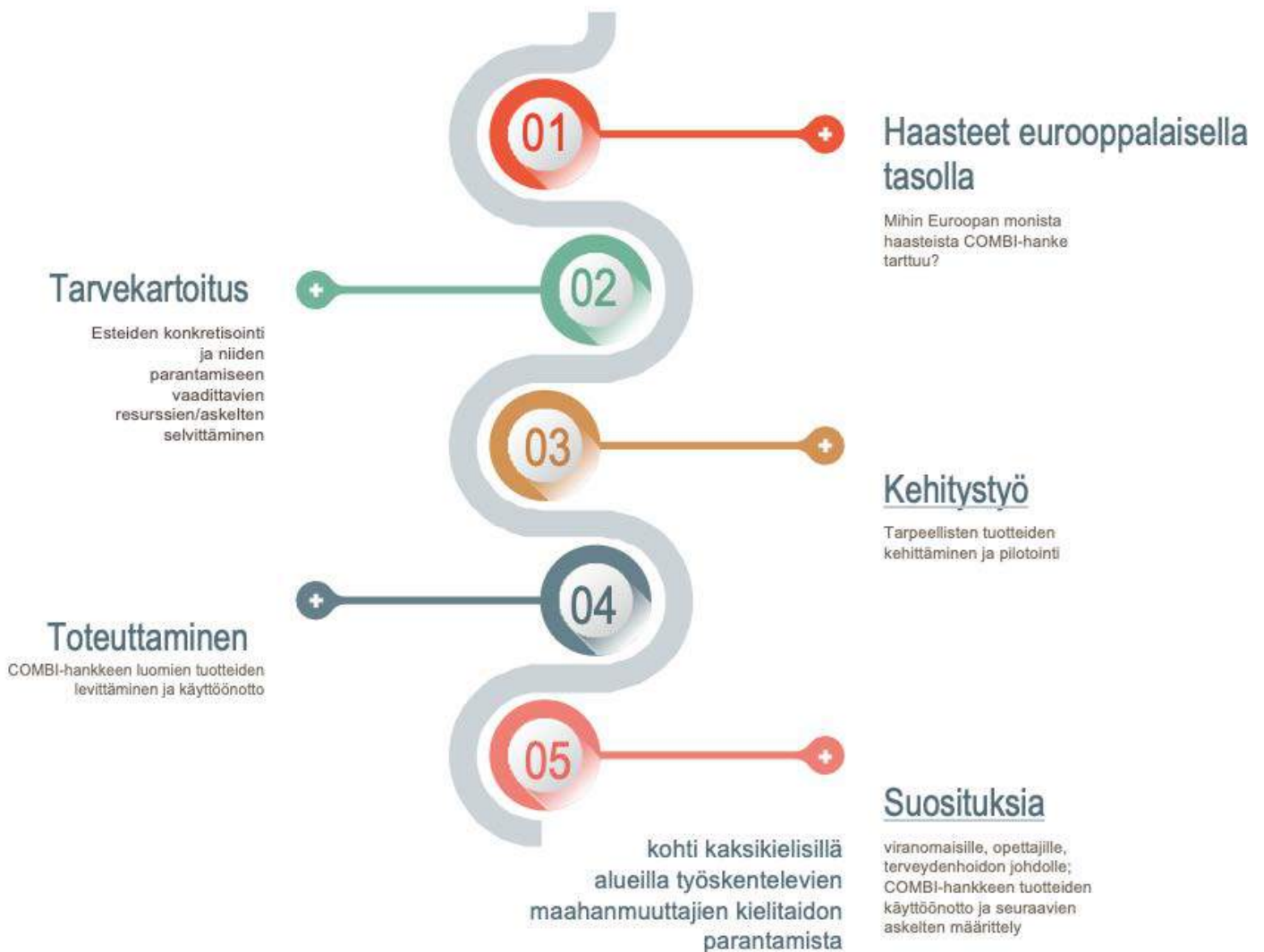
COMBI-hankkeen tiimi koostuu kuudesta hankepartnerista, jotka tulevat viidestä Euroopan maasta. Hankepartnereilla on erityisosaamista akateemisen tutkimuksen, ammatillisen koulutuksen ja digitaalisen viestinnän saralla.

Kädessäsi on etenemissuunnitelma, jonka tavoitteena on antaa ajankohtaista tietoa kaksikielisillä alueilla työskentelevistä maahanmuuttajista sekä vähemmistökielen opiskelusta, ja siitä kuinka tämänhetkistä tilannetta voisi parantaa.

Kuva 1: COMBI-hankkeen partnerit.

Etenemissuunnitelman rakenne:

1 Haasteet Euroopassa

Lähtökohta COMBI-hankkeen tavoitteille

Suurin este maahanmuuttajan työllistymiselle on kielitaito

4,7 miljoonaa maahanmuuttajaa muutti vuonna 2015 johonkin 28 EU:n jäsenvaltiosta (Eurostat 2017). Näiden maahanmuuttajien täytyy usein hankkia elantonsa uudessa ympäristössään.

Asian haasteellisuus ilmenee kuitenkin koulutettujen maahanmuuttajien korkeasta työttömyysasteesta (*A New Skills Agenda for Europe*, 2016). Maahanmuuttajat mainitsivat useimmiten työnsaannin haasteeksi kielitaidon

(e.g. Yao and Ours 2015), ja onnistunut kielellinen kotoutuminen on suurin askel kohti taloudellista riippumattomuutta.

Kaksikielisillä alueilla maahanmuuttajat kohtaavat enemmän haasteita: monissa työpaikoissa vaaditaan sekä enemmistö- että vähemmistökielen hallintaa.

Hoitoalalla ja myös muilla ammattialoilla viestintätaidot mukaan lukien viestintä potilaan äidinkiellellä on erittäin tärkeää

Hoitoala kuuluu niihin aloihin, joilla on erityisen tärkeää osata vähemmistökieltä: potilaat haluavat mieluummin puhua henkilökunnalle äidinkieltään, ja tutkimukset osoittavat, että potilaan äidinkieltä puhuvalla henkilökunnalla on positiivinen vaikutus potilaan hyvinvointiin ja hyvän olon tunteeseen (e.g. Irvine et al. 2008).

“Kielessä on sellaisia vivahteita, jotka tekevät asiasta täysin erilaisen, vain yhdellä sanalla.

Väärinymmärryksiä ei saa tapahtua lääketyössä – sen kanssa pitää olla äärimmäisen tarkka.” (lääkäri sairaalassa, lainaus teoksesta Irvine et al. 2008)

Hankepartnerien alueilta kerättyjen kokemusten mukaan maahanmuuttajataustaiset työntekijät kokevat, etteivät he kuulu ryhmään, koska he eivät pysty osallistumaan henkilökunnan ja potilaiden väliseen keskusteluun.

“Joskus puhumalla potilaan kieltä – huomioimalla, tiedätkö, potilaan äidinkielen, se tarkoittaa, että huomioit heidät kokonaisina ihmisinä.” (Walesilainen hoitaja, lainaus teoksesta Irvine et al. 2008)

Lisäksi dementia näyttää vaikuttavan äidinkielen vähiten ja viimeiseksi, ja lopulta se jää sen ainoaksi mahdollisuudeksi verbaaliseen viestintään, kun sairaus etenee (Mendez, Saghafi and Clark 2004).

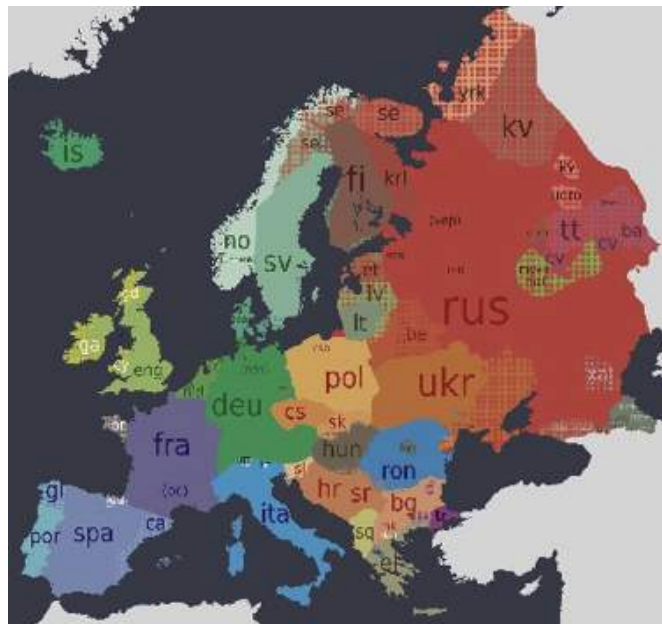
“Ihmiset alkoivat puhua vuosia sitten tapahtuneista kokemuksistaan. Suurimmaksi osaksi he puhuivat siitä, miten he kokivat syrjintää ja ryhmään kuulumattomuutta, koska eivät puhuneet baskia”

(COMBI-hankkeen pilotoinnissa mukana ollut hoitoalalla työskentelevä maahanmuuttajataustainen työntekijä)

Saattaa vaikuttaa siltä, että olisi helpompi käyttää tulkkeja sen sijaan, että kehittäisi henkilökunnan kaksikielisiä taitoja. Asiantuntijoiden mielestä tulkit eivät kuitenkaan korvaa kaksikielistä henkilökuntaa, sillä kaksikielinen työntekijä voi antaa korkealaatuista hoitoa, hänellä on auktoriteettia, taitoja sekä potilaan luottamus (Cioffi 2003).

Euroopan kieliperintö tarvitsee jatkuvaa suojelua

Euroopalla on rikas kielellinen maisema: monet Euroopan unionin jäsenvaltiot tunnistavat alueillaan enemmistökielen lisäksi myös muita kieliä. Euroopan parlamentin toimet heijastavat sitkeää pyrkimystä suojella vähemmistökieliä ja Euroopan kielellistä monimuotoisuutta. Lisäksi monet Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet *Euroopan alueellisten tai vähemmistökielten peruskirjan*. Yksi peruskirjan kappaleista painottaa erityisesti vähemmistökielten käytön elvyttämistä hoitotoimissa (Euroopan alueellisten tai vähemmistökielten peruskirja, kappale 13.2.c).

Kuva 2: kartta Euroopan alueella puhutuista kielistä (by Urion Argador, licensed under CC Attribution-Share Alike 2.5 Generic).

Näin ollen on erittäin tärkeää

selvittää millaisia olemassa olevia mahdollisuuksia maahanmuuttajataustaisille työntekijöille on opiskella vähemmistökieliä, ja miten näitä mahdollisuuksia voisi parantaa

2 Tarvekartoitus

Esteiden konkretisointi ja niiden parantamiseen vaadittavien resurssien/askelten selvittäminen (COMBI-hankkeen ensimmäinen tuote)

COMBI:n tarvekartoitus:

Alussa COMBI-hankkeessa toteutettiin tarvekartoitus, jonka tavoitteena oli selvittää, millaisia olemassa olevia mahdollisuuksia vähemmistökielten opiskeluun maahanmuuttajille on tarjolla. Tarvekartoitukseen sisältyi kirjallisuuskatselmus sekä kysely, joka lähetettiin maahanmuuttajille, hoitopalvelujen tuottajien johdolle, ammatillisen koulutuksen opettajille sekä kielenopettajille viidessä COMBI-hankkeen partnerimaassa. Tarvekartoituksesta ilmenee, millaisia käytänteitä ja tapoja on käytössä hoitoalalla toimivien maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden vähemmistökielen opiskeluun sekä millaisia asenteita kyselyyn vastanneilla henkilöillä on liittyen maahanmuuttajiin, jotka opiskelevat vähemmistö- tai enemmistökieltä.

Tulokset:

Tarvekartoituksen pohjalta selvisi, että eri maissa on hyvin erilaiset käytännöt ja tavat, mutta kaikissa maissa tarjotaan enemmistökielen opetusta. Mahdollisuudet opiskella vähemmistökieltä oli kuitenkin huomattavasti vähemmän. Vain Baskimaassa ja Suomessa on olemassa käytänteitä, joissa maahanmuuttajia tutustutetaan vähemmistökieleen, mutta vain Baskimaassa tällainen käytäntö on aktiivisesti toiminnassa.

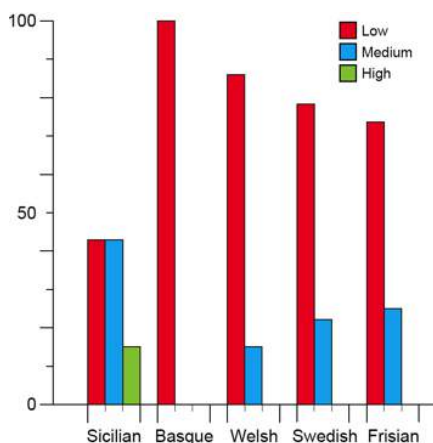
Kyselyn mukaan hoitoalalla työskentelevät maahanmuuttajat ymmärtävät alueellisen kielen osaamisen merkityksen, mutta kurseja, jotka olisi räätälöity maahanmuuttajien tarpeisiin

tai jonkun yksittäisen työpaikan tarpeisiin, ei useinkaan ole saatavilla.

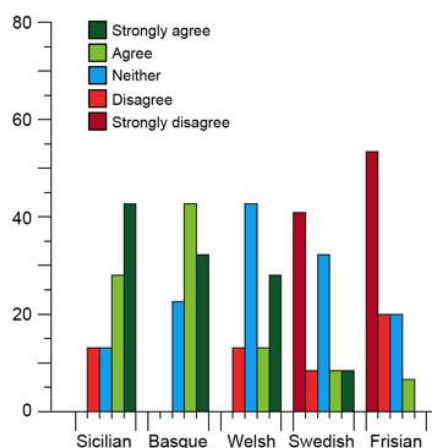
Suosituks tarvekartoituksen pohjalta:

Kielenopetus pitäisi toteuttaa niin, että se on suunnattu erityisesti maahanmuuttajataustaisille henkilöille ja keskittyy niiden viestintätaitojen parantamiseen, joita tarvitaan työpaikoilla. Tällaisen kielenopetuksen pitäisi pitää sisällään myös vähemmistökielen opetuksen.

Lisäksi viranomaisten ja hoitopalveluiden tuottajien pitäisi olla paremmin perehtyneitä henkilökunnan vähemmistökielen tärkeyteen.

Kuva 3: Viidessä partnerimaassa hoitoalalla työskentelevien maahanmuuttajien raportoimat taidot vähemmistökielessä

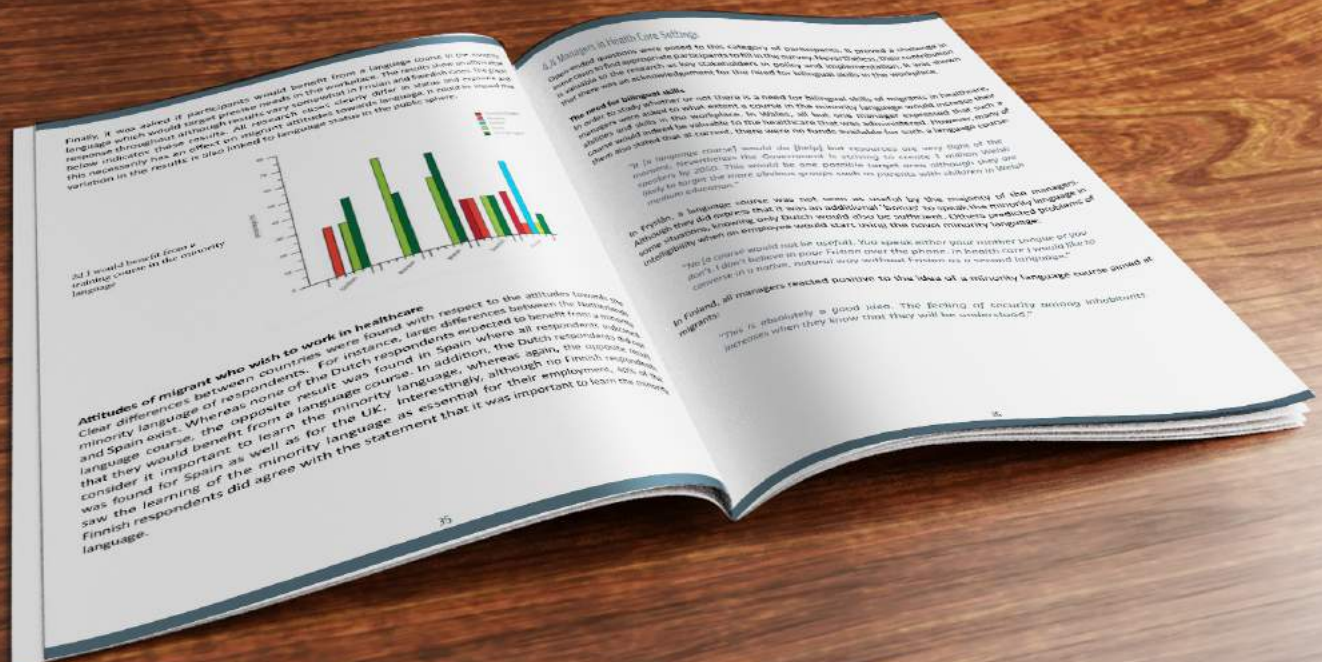
Kuva 4: Viidessä partnerimaassa hoitoalalla työskentelevien maahanmuuttajien mielipide väittämään "vähemmistökielen puhuminen on välttämätöntä työssäni."

COMBI:n tarvekartoitus on löydettyissä:

englanniksi avoimella lisenssi osoitteessa:

<http://combiproject.eu/wp-content/uploads/COMBI-output-01.pdf>

Lyhennetty versio on tulossa pian suomeksi, espanjaksi, italiaksi ja hollanniksi COMBI-hankkeen nettisivuilla.

3 Kehitystyö

Tarpeellisten tuotteiden kehittäminen ja pilotointi

Tarvekartoituksen suositukseen pohjautuen COMBI-hanke on kehittänyt metodeja, joiden avulla kaksikielisillä alueilla työskenteleville maahanmuuttajille avautuu mahdollisuuksia parantaa keskustelu- ja vähemmistökielen taitoja.

COMBI:n opettajien työkalupakki:

Työkalupakki on monenlaiseen käyttöön sopiva materiaalipaketti, jota ammatilliset opettajat, kielen opettajat ja hoitoalan työntekijät voivat käyttää kehittäessään keskustelutaitoihin ja vähemmistökielen osaamiseen keskittyneitä kursseja.

Työkalupakissa on materiaalia, jonka avulla voi muokata kursseja vastaamaan maan tai oppilaitoksen käytänteitä, potilaiden tiettyjä kielellisiä tarpeita tai kulttuurisia/kielellisiä taustoja sekä opiskelijoiden olemassa olevia taitoja.

Työkalupakin materiaalissa on **innovatiivinen** ja **monialainen** lähestymistapa: Siinä on työkaluja ammatillisille opettajille kielen opetuksen sisällyttämiseen ammatilliseen opetukseen sekä työkaluja kielenopettajille opetuksen mukauttamiseen työpaikoille sopivaksi

Työkalupakki tarjoaa **kattavia** menetelmiä ja perustuu ajatukselle, jonka mukaan täydellinen kielen hallinta ei ole välttämätöntä, mutta kielitietoisuus ja työpaikan vaatimukseen riittävä toiminnallinen kielitaito vaikuttavat positiivisesti hoidon laatuun ja asiakkaiden hyvinvointiin.

Tulostettavan materiaalipaketin lisäksi työkalupakki löytyy interaktiivisena kurssina verkosta.

Hyödyntämällä työkalupakin tarvekartoitusta saadaan selville yrityksen käytänteitä ja henkilökunnan asenteita vähemmistökielen käyttämistä kohtaan.

COMBI:n oppimiskokonaisuudet: Opettajan työkalupakkiin perustuvat opettajille, hoitolaitoksen johdolle ja viranomaisille tarkoitetut räätälöidyt moduulit

COMBI:n *Opettajan työkalupakkiin* pohjautuvat seitsemän moduulia on luotu openlearning.com-sivustolle. Moduulit on suunnattu eri kohderyhmille, ja ne pitävät sisällään seuraavia aiheita:

1. Miten voi kerätä tietoa työpaikoilla tilanteista, joissa enemmistö- ja vähemmistökieltä käytetään (*Tarve- ja osaamiskartoitus*).
2. Miten voi ottaa käyttöön monialaisen lähestymistavan opetuksessa (*Monialainen oppimiskäsitys*).
3. Esimerkkejä harjoituksista, joissa on käytetty monialaista lähestymistapaa (*Monialaisia harjoituksia*). Moduuli pitää sisällään videoita hoitoalan tilanteista sekä oppitunneista, joissa työkalupakin metodit on otettu käyttöön.
4. Millaisia näkökulmia täytyy ottaa huomioon kurssin suunnittelussa, kun suunnitellaan opetusta vähemmistökielen taitojen parantamiseen (*Kurssien suunnittelusta*).
5. Miten voi käyttää kattavia arviointimenetelmiä, joilla arvioidaan työpaikalla tarvittavaa toiminnallista kielitaitoa (*Arvioinnin apuvälineitä*).
6. Esimerkkejä Euroopasta hyvästä viranomaistoiminnasta ja johtamisesta, joiden avulla maahanmuuttajille on avattu mahdollisuuksia opiskella kaikkia uuden yhteisönsä kieliä, mukaan lukien vähemmistökieliä (*Euroopan tasolla toimivat hyvät käytännöt*).
7. Lista verkkopohjaisista kursseista, joilla voi opiskella vähemmistökieltä (*Hoitoalan ammattilainen tai alalle suuntaava opiskelija: opiskele ruotsia verkossa*).

COMBI:n moduulit löytyvät

englanniksi, espanjaksi, italiaksi, suomeksi ja hollanniksi avoimella lisenssillä openlearning.com-sivustolla:

<https://www.openlearning.com/courses/combiproject/>

4 Toteutus

COMBI-hankkeen tuotteiden levitys ja niiden käytön edistäminen

COMBI-hankkeen tuotteiden tavoitteena on avata vähemmistökielten opiskelumahdollisuuksia hoitoalalla työskenteleville tai alalle haluaville maahanmuuttajille. Kielenopettajien, ammatillisten opettajien ja viranomaisten täytyy olla tietoisia hankkeen tutkimustuloksista ja tuotteista, jotta niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä.

Tuotteiden levitys

Hankkeen toiminta-ajan hankekumppanit ovat pitäneet alueelliset hoitoalan toimijat ja vähemmistökielen opettamiseen keskittyneet tahot ajan tasalla hankkeen edistymisestä ja julkaisuista tuotteista. Alueella asuvat maahanmuuttajat, opettajat ja hoitoalan työntekijät ovat olleet mukana hankkeen kyselyissä ja auttaneet testaamaan sekä parantamaan Opettajan työkalupakkia. Viranomaistahoja tiedotettiin hankkeen tavoitteista, hanketta esiteltiin esimerkiksi Euroopan parlamentin Minorities intergroupille Strasburgissa. COMBI-hankkeen tutkimustuloksia on esitelty myös akateemisissa konferensseissa. Kaikkien hankkeen kohderyhmien edustajat osallistuivat myös COMBI:n neljään levitysseminaariin, joissa esiteltiin hankkeen tuotteet: *tarvekartoitus*, *Opettajan työkalupakki*, *opiskelumuodulit* sekä *etenemissuunnitelma*.

5 Suosituksia

päätäjille, opettajille ja hoivapalveluiden tuottajille: Mitä projektissa tuotettujen materiaalien hyödyntämisen lisäksi täytyy tehdä?

COMBI-projektin tavoite on antaa merkittävä panos kaksikielisillä alueilla hoitotyötä tekevien maahanmuuttajien kieli- ja viestintätaitojen parantamiseen.

Tavoitteen saavuttaminen vaatii kuitenkin panosta kaikilta asianosaisilta. Siksi COMBI-projektin hankekumppanit antavat seuraavat suositukset.

List of recommendations:

Päätäjien tulee:

- tiedostaa, että tukeakseen maahanmuuttajien taloudellista riippumattomuutta, kielikoulutuksen tulisi keskittyä työpaikalla tarvittavaan kielitaitoon.
- tiedostaa, että monissa, erityisesti sosiaali- ja terveysalan, työtehtävissä sekä vähemmistö- että enemmistökielen taidot ovat tärkeitä.
- huomioida, että kielikoulutus voi ja usein sen tulee sisältää sekä enemmistö- että vähemmistökielen opetusta.
- kehittää maahanmuuttajien kielitaidon arviointia, joka huomioi sekä enemmistö että vähemmistökielen
- huomioida maahanmuuttajien kielellinen tausta ja nähdä se voimavarana maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa.
- huomioida se, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tarpeet työelämään valmentavan opetuksen ja perehdytyksen suhteen voivat olla erilaisia kuin muiden opiskelijoiden.
- ymmärtää, että tällä hetkellä Euroopassa maahanmuuttajilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia integroitua kaksikielisten työpaikkojen kieli- ja kulttuuriympäristöön, ja että näitä mahdollisuuksia on luotava
  - + rahoittamalla ja/tai edistämällä monikielisten työpaikkojen tarpeisiin mukautettujen kurssien ja oppimateriaalien tuottamista
  - + tukemalla ensisijaisesti sellaista kielenopetusta ja ammatillista opetusta, jossa huomioidaan vähemmistökieli.

Hoivapalvelujen tuottajien tulee:

- Olla tietoisia potilaiden kielitaustasta, jotta henkilökunnalle voidaan tarjota koulutusta tarvittavassa kielessä.
- Harkita aktiivisen tarjouksen mallia, jossa asiakkaalta kysytään rutiinomaisesti asiointin aluksi, mitä kieltä hän mieluiten käyttää.
- Pohtia, millä keinoin asiakkaan kielivalinnasta tiedotetaan työyhteisössä. Asiakasta koskeviin asiakirjoihin voidaan esimerkiksi tehdä merkintä kielivalinnasta, jotta tieto siirtyy seuraavalle työntekijälle vuoron vaihtuessa
- Harkita kielenopettajan nimeämistä tai kielikurssien järjestämistä henkilökunnalle, jotta he voivat parantaa vuorovaikutustaitojaan myös vähemmistökielessä. Kurssien tulee olla suunniteltuja työpaikan tarpeisiin ja huomioida opiskelijoiden kielellinen tausta.
- Tiedostaa, että myös rajallinen ja tiettyihin tilanteisiin liittyvä kielitaito voi auttaa asiakasta ja rohkaista työntekijöitä käyttämään vähäistäkin kielitaitoa.

Kielen opettajien ja ammatillisten opettajien tulee:

- ottaa käyttöön monialainen lähestymistapa: kielenopetus voidaan mukauttaa työpaikan tarpeisiin, ja ammatillisessa koulutuksessa voidaan keskittyä myös kielitaidon parantamiseen; ammattiopettajien ja kielenopettajien täytyy tehdä yhteistyötä.
- sisällyttää tietoutta myös vähemmistökielistä ammatilliseen koulutukseen ja korostaa potilaan kielellisten tarpeiden tärkeyttä.
- tarjota työpaikan tarpeisiin keskittyneitä vähemmistökielen kursseja maahanmuuttajille.
- käyttää työssäolevia hoitoalan osaajia vapaaehtoisina opettajina, sillä he tuntevat parhaiten ne tilanteet, joissa enemmistö- ja vähemmistökieltä työpaikoilla käytetään.
- jakaa myös muille joko COMBI-hankkeen menetelmään pohjautuvia kursseja tai muita kursseja avoimella lisenssillä, verkossa tai suoraan muille toimijolle.

Viranomaisten, hoitopalveluiden järjestäjien, kielen opettajien ja ammatillisten opettajien tulee olla tietoisia:

- COMBI-hankkeen tuottamista joustavista ja avoimen lähdekoodin ilmaisista verkkopohjaisista oppimismateriaaleista, jotka ottavat huomioon sekä maahanmuuttajataustaisen opiskelijan tarpeet että yhteisön kielellisen ja kulttuurisen taustan.

Lähteet

- Cioffi, RN Jane, 'Communicating with Culturally and Linguistically Diverse Patients in an Acute Care Setting: Nurses' Experiences', *International Journal of Nursing Studies*, 40 (2003), 299–306
- *European Charter for Regional or Minority Languages*, European Treaty Series (Strasbourg)
- <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680695175>>
- European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A New Skills Agenda For Europe (Brussels, 2016) <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-381-EN-F1-1.PDF>>
- Eurostat. (2017). Migration and migrant population statistics. [Online] Eurostat: Statistics Explained. Retrieved from http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
- Irvine, Fiona E, Gwerfyl W Roberts, Peter Jones, Llinos H Spencer, Colin R Baker, and Cen Williams, 'Communicative Sensitivity in the Bilingual Healthcare Setting: A Qualitative Study of Language Awareness', *Journal of Advanced Nursing*, 53 (2006), 422–434
- Mendez, Mario F, Samira Saghafi, and David G Clark, 'Semantic Dementia in Multilingual Patients', *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 16 (2004), 381–381
- Yao, Yuxin, and Jan C van Ours, 'Language Skills and Labor Market Performance of Immigrants in the Netherlands', *Labour Economics*, 34 (2015), 76–85

MUISTIINPANOJA:

MUISTIINPANOJA:

combiproject.eu

facebook.com/COMBIproject

twitter.com/project_combi

Funding institution

EACEA, Erasmus+ KA2 Strategic Partnerships for adult education

Project duration

01/09/2016 - 31/08/2019

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.